

บทที่ 3

ผลของนโยบายการปกครองแบบอาณานิคมต่อประเทศต่าง ๆ ใน SEA : ทางเศรษฐกิจและสังคม

การเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมใน SEA นั้น เกิดในช่วงที่นายทุนตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้มากกว่าในยุคที่ชาวต่างชาติอื่น เช่น จีนหรืออินเดีย เคยเข้ามามีอิทธิพล เนื่องจาก นายทุนตะวันตกเข้ามาในลักษณะบีบบังคับผู้คนใน SEA ให้ปฏิบัติตามที่ตนต้องการ และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบ เศรษฐกิจและสังคมจากสังคมแบบดั้งเดิม (Primitive) มาสู่การเป็นสังคมเมือง (Urbanization) และการทำให้ทันสมัย (Modernization)^{1/} ประเทศตะวันตกที่เข้ามายึดครอง SEA เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ดัตช์ และอเมริกัน ล้วนแต่เป็นประเทศทุนนิยม ดังนั้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงมีลักษณะของระบบทุนนิยม ซึ่งเน้นการลงทุนเป็นสำคัญ^{2/} มีคำถามที่น่าคิดว่าการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิมมาเป็นสมัยใหม่ ภายใต้ระบบทุนนิยมนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเพียงไร รายได้จากการเป็นเศรษฐกิจเพื่อส่งออก (exported economy) หรือ เศรษฐกิจที่ชำนาญการผลิตเฉพาะอย่าง (specialization) นั้นตกอยู่กับคนกลุ่มใด คำถามเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้สนใจการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียอาคเนย์ซึ่งส่วนใหญ่เคยตกอยู่ในสภาพอาณานิคมควรให้ความสนใจ

จากสภาพที่เคยเลี้ยงตนเองได้และความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านมีอย่างเหนียวแน่น ส่วนความสัมพันธ์กับภายนอกมีน้อย อาจเนื่องจากการพอเพียงในตนเอง และการคมนาคมไม่สะดวก การแลกเปลี่ยน (Barter) มีบ้าง การแสวงหากำไรและการใช้เงินตราไม่มีความจำเป็น การเป็นแรงงานรับจ้างมีน้อย ไม่มีปัญหาการขาดแคลน

ที่ดิน ภัยทางเศรษฐกิจที่เขาจะได้รับมีแต่เพียงภัยธรรมชาติที่ทำให้พืชผลเสียหาย เมื่อมหาอำนาจตะวันตกได้เข้ามาติดต่อค้าขายตลอดจนในที่สุด เข้ามาปกครองประเทศเหล่านี้ ทำให้เศรษฐกิจกลายเป็นระบบที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวางขึ้น เงินตรามีบทบาทต่อการแลกเปลี่ยนในฐานะของสื่อกลางการแลกเปลี่ยนค้าขายตลอดจนเป็นสิ่งทดแทนต่าง ๆ เช่น การจ่ายเงินแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน หรือจ่ายแทนการส่งผลผลิต เป็นภาษีให้กับรัฐบาลกลาง ^{3/} เงินตรากลายเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งจะได้อมาโดยการผลิตสิ่งที่ตลาดต้องการและต้องผลิตให้มากกว่าปริมาณที่จะเลี้ยงตนเอง นั่นคือต้องมีส่วนเกินทางการผลิต (surplus value) เพื่อการค้า แต่ตลาดของประเทศอาณานิคมก็คือความต้องการของประเทศมหาอำนาจผู้ครอบครองนั่นเอง จึงเป็นตลาดที่มีสภาพบังคับและมีขอบเขตจำกัดอย่างยิ่ง แม้ว่าประเทศเมืองแม่อาจสร้างกิจกรรมพื้นฐานบางอย่าง เช่น ถนนหนทางเชื่อมโยงเขตต่าง ๆ ให้ก็ตามแต่ ทว่าประโยชน์ที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปเศรษฐกิจนี้อาจมีผลร้ายต่อชาวพื้นเมืองมากกว่าผลดีก็ได้ เพราะในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่นั้นความไม่แน่นอนของตลาดมีมาก การพึ่งพาเฉพาะการผลิตน้อยชนิดจึงเป็นการเสี่ยงต่อความหายนะ นอกจากความแปรปรวนทางด้านปริมาณแล้ว ทางด้านชีพพลายสัณนี้ก็มีปัญหาเรื่องประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากการผลิตส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเกษตรกรรม โดยมีวิธีการผลิตที่ล้าสมัย ขาดการบำรุงพืชพันธุ์ ฯลฯ นอกจากนั้นปัญหาที่ประสพอยู่ทั่วไปก็คือ การขาดแคลนด้านสินเชื่อหรือเงินลงทุน ดอกเบี้ยสูง และปัญหาสำคัญคือ การสูญเสียที่ดินในระยะหลัง ๆ เนื่องจากการเป็นหนี้สิน ปัญหาที่ช่วยซ้ำเติมคือ การเพิ่มขึ้นของประชากรในบางประเทศ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านหลายอย่างที่สำคัญต้องเสื่อมโทรมลงไป ปัญหาเหล่านี้แม้แต่ประเทศไทยซึ่งมิได้เป็นอาณานิคมโดยนิตินัยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

1. สภาพ เศรษฐกิจของเอเชียอาคเนย์ภายใต้การครอบงำของตะวันตก

แม้ชาวตะวันตกจะเข้ามาทำการติดต่อกับ เอเชียอาคเนย์มา เป็นเวลานานแล้ว แต่ช่วงที่สำคัญคือ ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา แต่เดิมนั้นการเข้ามามีบทบาทในอาณานิคมแถบ SEA นั้น ดำเนินการโดยนายทุนการค้าหรือนักการศาสนาร่วมกับรัฐบาลตะวันตก แต่นับจากกลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาบทบาทดังกล่าวกระทำโดยนายทุนอุตสาหกรรมแทนนายทุนการค้าหรือนักการศาสนาตั้งก่อน ดังกล่าวมาแล้วถึงความจำเป็นในการขยายตลาดสินค้าสำเร็จรูปและการหาแหล่งวัตถุดิบของประเทศอุตสาหกรรม การเข้าครอบงำในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาจึงเป็นความต้องการการครอบครอง SEA อย่างสิ้นเชิงแทนความต้องการควบคุมเฉพาะ เมืองท่าสำคัญเท่านั้น กล่าวได้ว่านับแต่ปีค.ศ. 1870 มาจนถึงสงครามโลกครั้งที่สอง การพัฒนาของประเทศใน SEA ส่วนใหญ่ดำเนินไปภายใต้การควบคุมหรือเงื่อนไขของประเทศตะวันตก ผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจตก เป็นของประเทศเมืองแม่ "แม้แต่ประเทศไทยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากอิทธิพลเหล่านี้ได้" ^{4/}

หลังจาก SEA ถูกครอบงำทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยชาวตะวันตกแล้วมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ จากกลางศตวรรษที่ 19 การผลิตที่เคยมีลักษณะยังชีพ หรือผลิตเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศนั้นกลายเป็นการผลิตตามความชำนาญเฉพาะอย่างมีจุดประสงค์เพื่อส่งออก หรือกล่าวให้ชัดคือ เพื่อสนองความต้องการของประเทศเมืองแม่ การผลิตส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมเพียงไม่กี่ประเภท ในบางประเทศ เช่น อินโดนีเซีย ถูกบังคับให้เพาะปลูกตามระบบและชนิดพืชที่ดัดห้ต้องการ (Culture system) และไม่อาจทำการผลิตพืชอาหารได้

อันมีผลให้ต้องสั่งซื้อข้าวจากประเทศอื่น เช่น ไทย ปรากฏว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ราวค.ศ. 1940 เขตเอเชียอาคเนย์เป็นแหล่งการผลิตสินค้าธรรมชาติสำคัญหลายอย่างให้แก่ตลาดโลก ^{5/} เช่น ชา น้ำตาล เครื่องเทศ ไม้สัก ยางพารา ป่านมนิลา พริกไทย เนื้อมะพร้าวแห้งตลอดจนแร่ธาตุสำคัญหลายชนิด เช่น ดีบุก เหล็ก และแมงกานีส เป็นต้น ขณะเดียวกันก็กลายเป็นตลาดของวัตถุดิบสำเร็จรูปอุตสาหกรรมจากยุโรปและอเมริกา ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า SEA กลายเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของโลกนับแต่กลางศตวรรษที่ 19 จนสงครามโลกครั้งที่สอง บทบาทของตะวันตกต่อเศรษฐกิจใน SEA มีทั้งด้านการค้า การเงิน การใช้ทรัพยากรและการผลิต ^{6/} กล่าวโดยสังเขปได้ดังนี้คือ

ก. การค้า มีขอบเขตกว้างขวางและมั่นคงขึ้นกว่าเดิมมีสายการบินเร็ว สถานีการค้า ตลอดจนบริษัทการค้าเข้ามาดำเนินกิจการโดยตรงในประเทศแถบ SEA และบริษัทการค้านั้นนอกจากจะมีบทบาททางการค้าเข้า - ออกแล้วยังมีไม่น้อยที่เข้ามาทำส่งเสริมการเพาะปลูกขนาดใหญ่ (plantations) ตลอดจนการทำอุตสาหกรรมบางอย่างด้วย ตัวอย่างเช่น บริษัทของดัตช์ในชวาและบริษัทอังกฤษในมลายา เป็นต้น

ข. การผลิต ส่วนมากเป็นการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการค้าต่างประเทศปรากฏมีการนำเทคนิคบางอย่างตลอดจนพันธุ์พืชจากประเทศตะวันตกเข้ามาในอาณานิคมแถบ SEA ทั้งนี้โดยบริษัทของชาวตะวันตกเป็นผู้ลงทุนเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะมีการส่งเสริมให้เพาะปลูกพืชชนิดเดียว ซึ่งเป็นไปตามความชำนาญเฉพาะอย่างของแต่ละประเทศ ผลผลิตบางอย่างจะถูกส่งออกโดยไม่มีการแปรรูปเลยแต่ก็มีบ้างที่มีการแปรรูปขั้นต้น เช่น ไม้สัก ข้าวและยาง ในการเพาะปลูกขนาดใหญ่นั้นย่อมมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก ซึ่งแรงงานมีที่มาจากสองแหล่ง คือ

แรงงานของชาวพื้นเมืองซึ่งเคยทำการผลิตพืชชนิดนั้นอยู่แล้ว หรือแรงงานที่เคยทำการผลิตสิ่งอื่นมาก่อนแล้ว เปลี่ยนมาทำงานให้ชาวตะวันตก แรงงานอีกแหล่งหนึ่งคือจากภายนอกประเทศอาณานิคมนั้น แต่จะอพยพมาประเทศอาณานิคมอื่น เช่น ชาวอินเดียนอพยพเข้ามาทำงานในพม่าหรือมลายูซึ่งเป็นดินแดนอาณานิคมของอังกฤษด้วยกัน หรืออาจเป็นแรงงานที่มาจากประเทศอื่นนอกอาณานิคมก็ได้ เช่น แรงงานจากจีน เป็นต้น การเพาะปลูกระบบบังคับขนาดใหญ่ในยุคอาณานิคมที่น่าสนใจอันหนึ่งคือระบบการบังคับของดัตช์ต่ออินโดนีเซียช่วงค.ศ. 1830 - 1870 จะเน้นการผลิตพืชเพื่อส่งออกตามความต้องการของรัฐบาลเท่านั้น มีการเปิดพื้นที่ใหม่เพื่อการเพาะปลูก มีการใช้เทคนิคที่ดีกว่าของพื้นเมือง เช่น การบำรุงดิน ป้องกันโรคพืช ต่อมาเมื่อนโยบายการเมืองในเนเธอร์แลนด์เปลี่ยนไประบบการบังคับก็มีการยกเลิก ^{7/} พืชสำคัญที่มีการเพาะปลูกมากในอินโดนีเซียช่วงการเป็นอาณานิคม คือ อ้อย เพื่อทำน้ำตาล ^{8/} การเพาะปลูกส่วนมากจะทำให้ชาวตะวันตกซึ่งมีแรงงานอยู่หนาแน่น นอกจากอ้อยแล้วจะมีชา ยาลูบ ปาล์มน้ำมัน และยางพาราซึ่งเป็นพืชที่ปลูกได้ดีในอินโดนีเซียเช่นกัน ส่วนในประเทศอาณานิคมอื่น เช่นมลายูนันมีพืชสำคัญคือยางพารา และปาล์มน้ำมัน อย่างไรก็ตามยางพาราเป็นสินค้าที่มีราคาแปรปรวนได้ง่ายเนื่องจากปริมาณส่วนใหญ่มาจากตลาดโลก โดยผู้ซื้อรายใหญ่ไม่กี่ประเทศเช่นสหรัฐอเมริกา เมื่อประเทศเหล่านั้นมีเศรษฐกิจตกต่ำปริมาณต่อยางพาราลดราคาย่างกัลลด้วย เช่น ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ค.ศ. 1930 ราคายางลดอย่างหนัก กล่าวได้ว่า SEA เป็นผู้ผลิตยางรายใหญ่ของโลก เช่น ใน ค.ศ. 1917 นั้นประมาณ 80% ของผลผลิตยางพาราในตลาดโลกมาจากดินแดนแถบนี้

ในประเทศอื่น ๆ เช่น อินโดจีนของฝรั่งเศส (เขมร ลาว และ เวียดนาม) มีการปลูกพืชเพื่อส่งออกที่สำคัญ คือ ชา และยางพารา ส่วนฟิลิปปินส์

มีการปลูก ยาสูบ อ้อย ป่าน เพื่อการส่งออกบ้างแต่การลงทุนขนาดใหญ่โดยชาว ตะวันตกมีน้อย เมื่อ เทียบกับในอินโดนีเซียหรือมลายา

ค. การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ดังกล่าวมาแล้วว่า ดินแดนแถบนี้มีความมั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งพืชผลและแร่ธาตุต่าง ๆ แต่ ด้วยเทคโนโลยีที่ชาวพื้นเมืองมีอยู่ทำให้การนำความมั่งคั่งมาใช้ได้น้อย เมื่อชาวตะวันตกนำทุนและวิธีการทันสมัยกว่า เข้ามาใช้ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น การทำเหมืองแร่ดีบุกนั้น เดิมทำโดยชาวพื้นเมืองหรือชาวจีนด้วยวิธีดั้งเดิมต่อมาชาว ตะวันตกทำเหมืองแร่เรือชุดซึ่งได้ผลผลิตมากกว่าการผลิตดีบุกมีทั้งใน มลายู พม่า ไทย และอินโดนีเซีย นอกจากดีบุกแล้ว น้ำมัน ถ่านหินและทองคำก็เป็นแร่ธาตุ ที่มีอยู่พอสมควรใน SEA บางประเทศ การนำทรัพยากรธรรมชาติของ SEA ขึ้นมา ใช้โดยชาวตะวันตกประสบผลสำเร็จมากในประเทศอาณานิคม เนื่องจากชาวตะวันตก สามารถบังคับแรงงานราคาถูกจากชาวพื้นเมืองได้ร่วมไปกับการลงทุนขนาดใหญ่และ เครื่องมือทันสมัยจากตะวันตก แต่ค่อนข้างต่างออกไปในกรณีประเทศไทยที่มีได้เป็น อาณานิคมของใคร กิจการประเภทที่ต้องใช้แรงงานมาก ๆ หรือการลงทุนขนาดใหญ่ มักไม่ขยายตัวนัก เพราะตะวันตกไม่แน่ใจกับผลตอบแทนจากการลงทุนในไทย

ง. การขยายตัวทางการเงิน เมื่อการค้าระหว่างประเทศขยายตัว ตลอดจนมีการ เพาะปลูกขนาดใหญ่ เฉพาะพืชที่ประเทศแม่ต้องการให้ผลิตหรืออาจกล่าว ได้ว่า เกิดลักษณะการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศขึ้นลักษณะผลิต เพื่อยังชีพสลายตัวไป ชาวพื้นเมืองในประเทศอาณานิคมต้องสั่งสินค้าบริโภคหลายประเภทจากประเทศอื่น เข้า มา บทบาทของเงินตราย่อมมีความสำคัญมากขึ้น เมื่อ เศรษฐกิจพึ่งพิงการค้ามาก ปรากฏว่ามีการขยายตัวของสถาบันการเงินในอาณานิคม ซึ่งสถาบันเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่ บริการเพื่อการค้าและการแลกเปลี่ยนอย่างเดียวนั้น มักจะมีบทบาทในการลงทุน ทาง เกษตรด้วย

2. ผลเสียของการตกอยู่ใต้อิทธิพลของจักรวรรดินิยมตะวันตก

ความสูญเสียของประเทศในเอเชียอาคเนย์หลังจากการตกอยู่ใต้อำนาจของตะวันตกจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม (เช่น ไทย) ก็ตามนับว่ามีมหาศาล มิใช่แค่เฉพาะการสูญเสียเอกราชหรืออธิปไตยในการปกครองโดยเกือบสิ้นเชิงเท่านั้นยังรวมถึงความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างหมดสิ้น การกอบโกยขูดรีดและข่มขู่โดยมหาอำนาจตะวันตกนั้น เป็นสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ใน SEA ยากจะขัดขืนได้ (แม้ในปัจจุบัน) อย่างไรก็ตามชาวพื้นเมืองมิได้นิ่งเฉยกับสภาพการตกเป็นเบี้ยล่าง การจลาจล การกบฏและการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นตลอดมาก่อนการเป็นเอกราช เช่น สมัยที่สเปนเข้ามาปกครองฟิลิปปินส์นั้น สเปนนอกจากจะกอบโกยทรัพยากรและแร่ธาตุต่าง ๆ ไปแล้ว ในด้านการบริหารประเทศก็มิได้ยอมให้ชาวพื้นเมืองมีส่วนทั้งยังเก็บภาษีในอัตราสูงอีกด้วย ในที่สุดก็เกิดการกบฏใน ค.ศ. 1972 เรื่อยมา ^{9/} ผลเสียที่เห็นได้เด่นชัดในทางเศรษฐกิจหลังจากที่เศรษฐกิจเปลี่ยนจากลักษณะการเลี้ยงตัวเองมาเป็นการผลิตเพื่อส่งออก คือ

1) ความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของอาณานิคม หากมองอย่างผิวเผินอาจทำให้คิดว่าเศรษฐกิจของประเทศในแถบ SEA ดีขึ้นเพราะมีโอกาสผลิตสินค้าเพื่อส่งออกได้มากขึ้น เงินตราจะไหลเข้าประเทศ แต่โดยความเป็นจริงที่ว่าประเทศเหล่านี้ตกภายใต้อำนาจของการผูกขาดทั้งการซื้อและการขายจากประเทศมหาอำนาจ จึงเป็นที่แน่ชัดว่าผลประโยชน์ย่อมจะไม่ตกในมือของคนพื้นเมืองหรือสะสมอยู่ใน SEA เท่าที่ควร นอกจากนั้นความวิบัติที่เกิดขึ้นแก่ประเทศเหล่านี้ได้เสมอก็คือ ความแปรปรวนของตลาดโลก เมื่อเศรษฐกิจของประเทศหันมาพึ่งพิงการส่งออกซึ่งสินค้าน้อยชนิด หากไม่มีดีมานด์จากตลาดโลก สินค้าจะขายไม่ได้ย่อมไม่มีเงินตราที่จะซื้อสินค้าจำเป็นอื่น ๆ ที่ตนเองผลิตไม่ได้ หรือเลิกผลิตไปแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลเสียของลักษณะ

การผลิตที่ไม่กระจายพอ จะเห็นว่าสินค้าออกเพียง 2-3 ประเภททำรายได้กว่าครึ่งหนึ่งของเงินตราที่ได้จากการค้าต่างประเทศ^{10/} เช่น ไทยมีข้าวและยาง ในมลายูมีดีบุกและยาง ในฟิลิปปินส์มีน้ำตาลและน้ำมันมะพร้าว เป็นต้น สถานะทางเศรษฐกิจจึงมีลักษณะเสี่ยงต่อความพิบัติได้ง่าย (ซึ่งไทยก็ประสบปัญหาเช่นกันหลังจากทำสัญญาเบาว์ริง เป็นต้นมา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตไม่กี่ประเภทที่ SEA ทำอยู่ในช่วงเป็นอาณานิคม เป็นสินค้าทางการเกษตรซึ่งเน่าเสียได้ง่าย เมื่อผลิตออกมาต้องรีบขาย อำนาจต่อรองจึงไม่มีหรือมีน้อยตรงข้ามกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ซึ่งทำอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากสินค้าจะมีความคงทนแล้วยังมีอำนาจทางการเมืองที่จะต่อรองอีกด้วย เศรษฐกิจของ SEA ขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างที่ไม่อาจควบคุมได้ เช่น ติมาณต์จากตลาดโลก นโยบายกีดกันของผู้ซื้อ การผลิตทดแทนในประเทศผู้ซื้อ เช่น ยางเทียม การผลิตน้ำตาลจากพืชชนิดอื่น นอกจากนั้น หากมีสภาพผิดปกติ เช่น สงครามการขนส่งไม่สะดวก การค้าขายย่อมชะงักไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในทศวรรษ 1930 SEA ถูกกระทบอย่างรุนแรงและต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ เพราะเมื่อเกิดเศรษฐกิจตกต่ำในยุโรปและอเมริกาการว่างงานเกิดขึ้นมากมาย อำนาจซื้อ (Purchasing Power) ตกต่ำลงอาจมีการลดการบริโภคสินค้าหลายอย่างไม่จำเป็นนัก เช่น น้ำตาล หรืออาจมีการผลิตทดแทนโดยอาศัยเทคโนโลยีที่มีและแรงงานที่เหลือเฟือ เช่น ยาง รายได้จากการขายสินค้าของ SEA ย่อมลดลงอย่างมาก ดังนั้น อำนาจซื้อตลอดจนมาตรฐานการครองชีพของประชาชนใน SEA จึงลดลงไปด้วย^{11/} ตรงข้ามถ้า SEA ยังอยู่ในระบบเลี้ยงตนเอง (self-sufficient) ดังก่อนภาวะความเดือดร้อนอาจไม่มากเท่าที่ประสบ ในอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรหนาแน่นประสบกับความวิบัติทางเศรษฐกิจค่อนข้างรุนแรง การผลิตน้ำตาลลดลงมาก "และจากจำนวนโรงงานน้ำตาล 180

โรงที่ดำเนินการในปี 1929 ปรากฏว่ามีถึง 130 โรงต้องหยุดดำเนินการในปี 1935 "12/
นอกจากน้ำตาล แล้วยาสูบก็เป็นการผลิตอีกประเภทที่ถูกกระทบกระเทือนมาก การ
ว่าจ้างงานลดลงไปด้วย ทั้งผลิตผลและแรงงานที่เหลือใช้เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่ไร้
ประโยชน์ เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นทางออกของประเทศเหล่านี้ก็กลับ
ถูกขัดขวางโดยมหาอำนาจตะวันตกนั่นเอง เช่น ในฝรั่งเศสมีการจำกัดผลผลิตของ
อาณานิคม ต้องเป็นเฉพาะที่จะเป็นวัตถุดิบให้ฝรั่งเศส และไม่ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มี
ลักษณะคล้ายคลึงกับอุตสาหกรรมที่ผลิตในฝรั่งเศส หรือในกรณีของสหรัฐอเมริกามีกฎหมาย
ที่กีดกันการพัฒนาอุตสาหกรรมในฟิลิปปินส์ แม้กระทั่งอุตสาหกรรมการแปรรูปขึ้นต้น
ตาล สภาพเช่นนี้มีอยู่ทั่วไป ทำให้อุตสาหกรรมขนาดใหญ่หรือทันสมัยไม่อาจเกิดได้
ในอาณานิคม

2) การเอาเปรียบทางเศรษฐกิจจากประเทศเมืองแม่ เพื่อขอบ

ไทยผลประโยชน์ให้มากที่สุด ขณะเดียวกันการผลิตใดที่อาจ เป็นการแข่งขันกับผู้ผลิต
ในประเทศเมืองแม่แล้วจะมีการสร้างมาตรการกีดกันต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระ
หว่างสหรัฐอเมริกากับฟิลิปปินส์ ความมุ่งหวังของสหรัฐในการครอบครองฟิลิปปินส์
ก็เพื่อเศรษฐกิจ สหรัฐจัดให้มีการค้าเสรีระหว่างตนกับฟิลิปปินส์แต่จะจัด เก็บภาษีศุล
กากรอย่างรุนแรงต่อสินค้าจากประเทศอื่นที่เข้ามาฟิลิปปินส์และสินค้าจากฟิลิปปินส์ไป
ประเทศอื่น ซึ่งมีลักษณะการผูกขาดทางเศรษฐกิจอย่างเด่นชัด มีผลให้ฟิลิปปินส์
กลายเป็นตลาดรับสินค้าอุตสาหกรรมของสหรัฐที่สำคัญยิ่ง อย่างไรก็ตามปรากฏว่า
ในภายหลังโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในระยะ 1930 นั้น กลุ่ม
ผลประโยชน์ของสหรัฐได้เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
เสีย เพราะเห็นว่าผลิตภัณฑ์จากฟิลิปปินส์เข้ามาทำการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ของตน
เช่น กลุ่มพ่อค้าน้ำตาลผู้ปลูกหัวบีท ผู้ทำเนยเทียม ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้ต้องการ

ผลักดันให้ฟิลิปปินส์ได้รับ เอกกราช เพื่อจะสร้างมาตรการกีดกันสินค้าจากฟิลิปปินส์ได้ โดยไม่ผิดรัฐธรรมนูญ จึงน่าจะเห็นได้ว่า เอกกราชของฟิลิปปินส์นั้นได้มาด้วยแรงผลักดันของกลุ่มผลประโยชน์ในอเมริกาด้วยนอกจากการต่อสู้ของชาวฟิลิปปินส์เอง

ในการกีดกันสินค้าจากฟิลิปปินส์นั้น เริ่มทำโดยการจำกัดโควต้าแต่หลังจากปี 1941 เป็นต้นไปจะมีการเก็บภาษีขาเข้าสูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่สินค้าจากสหรัฐสู่ฟิลิปปินส์ยังคงปลอดภาษี จึงเห็นได้ว่าฟิลิปปินส์ต้องเสียเปรียบอย่างแน่นอน ลักษณะเช่นนี้เป็นอยู่ทั่วไปในดินแดนอาณานิคม กลุ่มประเทศอินโดจีนถูกเอาเปรียบทางภาษีอากรจากฝรั่งเศสอย่างมากมาย สินค้าจากอินโดจีนไปยังฝรั่งเศสได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีน้อยมาก ฝรั่งเศสพยายามผูกมัดความสัมพันธ์กับอินโดจีนอย่างแน่นแฟ้น เช่น ทำการลงทุนในอินโดจีนกว่า 90% ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดและพยายามจะกีดกันการลงทุนจากประเทศอื่นในอินโดจีน ในประเทศอื่น เช่น มลายา พม่า นั้น อังกฤษใช้นโยบายที่ค่อนข้างเสรีกว่าฝรั่งเศสและยินยอมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศอาณานิคมของตนไม่น้อย เช่นเดียวกับดัทช์ในระยะหลัง ๆ จะเห็นได้ว่าความผูกพันต่าง ๆ ที่ประเทศเมืองแม่สร้างขึ้นก็โดยหวังผลประโยชน์แก่ตน การลงทุนในอาณานิคมจากตะวันตกมีมากมาย ซึ่งผลกำไรที่ได้ประเทศเมืองแม่ก็สามารถส่งกลับยังประเทศตนได้โดยปราศจากการขัดขวาง กล่าวได้ว่า "การเข้าครอง SEA ได้ทำให้มาตรฐานการครองชีพในยุโรปตะวันตกดีขึ้นกว่าที่จะได้จากพื้นฐานของเศรษฐกิจของตนเองมาก" ^{13/} เป็นสิ่งที่น่าคิดว่าหากประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกเหล่านั้นมิได้มีโอกาสเข้าครอบครองอาณานิคมแถบ SEA แล้วการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นจะเป็นไปโดยรวดเร็ว เช่นนั้นหรือไม่

3) เกิดระบบเศรษฐกิจทวิลักษณ์ (dual economy) การเข้าครอบงำของต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทุนอุตสาหกรรมตะวันตกนั้น มีผลให้ระบบเศรษฐกิจ

และความเป็นอยู่ของประชาชนใน SEA มีความแตกต่างกันมากขึ้น ในขณะที่ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่ยังมีความ เป็นอยู่ในสภาพ เศรษฐกิจแบบดั้งเดิม แต่มีชาวพื้นเมืองอีกกลุ่มที่มีสภาพ เศรษฐกิจและความเป็นอยู่แบบทุนนิยมตะวันตก คนกลุ่มหลังมีเพียงจำนวนน้อยแต่มีอิทธิพลเหนือกว่าคนกลุ่มแรกมาก สภาพเช่นนี้ เป็นการซ้ำเติมความด้อยพัฒนาของประเทศเหล่านี้มากขึ้น เพราะขณะที่คนพื้นเมืองต้องผลิตตามความประสงค์ของเมืองแม่ นั่นผลประโยชน์กลับตกในมือของคนส่วนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติ มิได้กระจายไปทั่วสังคม และดังนั้นคนส่วนใหญ่ที่ถูกดึงเอาส่วนเกินไปก็จะยิ่งยากจนลงเรื่อย ๆ ในขณะที่เดียวกันสวัสดิการหรือสิ่งใด ๆ ที่ชาวตะวันตกทำให้แก่คนพื้นเมืองมักเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเองที่แอบแฝงอยู่ เช่น การทำถนนที่ดีขึ้นเพื่อทำให้การขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตสู่ตลาดได้สะดวกขึ้น เป็นการขยายตลาดของตะวันตก การบริการทางการแพทย์ก็เพื่อทำให้แรงงานพื้นเมืองทำงานให้แก่กิจการตะวันตกได้ดีขึ้น เป็นต้น การทำให้ระบบ เศรษฐกิจมีความแตกต่างกันยังมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มชาวตะวันตกสามารถจะแสวงหาที่ดินดี ๆ ขนาดใหญ่มาโดยง่าย เช่นเดียวกับการแสวงหาแรงงานราคาถูกด้วยการช่วยเหลือของรัฐบาลอาณานิคมด้วยการออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาบังคับ เช่น การบังคับให้เซ็นสัญญาทำงานถึง 3 ปี หรือใช้วิธีจูงใจต่าง ๆ วิธีการบีบบังคับแรงงานบางครั้งทำให้คนงานจำนวนมากตายได้ เนื่องจากความไม่เคยชินกับสภาพดินฟ้าอากาศหรือสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การส่งคนงานจากเวียดนาม เหนือไปยังเวียดนามคอนไต ^{14/} ซึ่งมีสภาพการทำงานที่แย่มาก เช่น มีโรคมาเลเรียระบาด หรือบางครั้งมีการหลอกลวงให้กรรมกรตกเป็นหนี้สินจนต้องยอมทำงานให้กับบริษัทต่อไป เช่นในกรณีในอินโดนีเซีย นอกจากการสะสมความมั่งคั่งของกลุ่มนายทุนตะวันตกจะทำได้ง่ายด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลตะวันตกทั้งด้านการแสวงหาที่ดินดีและแรงงานราคาถูกแล้วรัฐบาลยังช่วยเหลือนด้านภาษีอากรอีกด้วย

โดยการเก็บภาษีในอัตราต่ำแก่กิจการตะวันตก และกลับไปขูดรีดภาษีเอากับฝ่ายชาวพื้นเมืองซึ่งยากจนอยู่แล้ว เหตุการณ์ลักษณะนี้จะพบในประเทศอาณานิคม เกือบทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินโดจีนนั้นรัฐบาลอาณานิคมของฝรั่งเศสใช้ภาษีเป็นเครื่องมือเพิ่มระดับความยากจนของชาวพื้นเมืองอย่างมาก นอกจากนั้นการใช้จ่ายที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมหรือเกิดระบบเศรษฐกิจทวิลักษณ์ได้มากขึ้น เพราะภาษีที่เก็บจากชาวพื้นเมืองมิได้นำมาใช้จ่ายเพื่อชาวพื้นเมือง เท่าที่ควรอีกด้วย ทางด้านการผลิตนั้นเล่า เมื่อใดก็ตามที่กิจการของชาวพื้นเมืองมีที่ทำจะแข่งขันกับกิจการของตะวันตกได้ รัฐบาลมหาอำนาจก็จะหาวิธีการกำจัดการแข่งขันนั้นเสีย เช่น ในกรณีของชาวสวนยางในอินโดนีเซีย ^{15/} เมื่อกิจการของชาวพื้นเมืองเจริญขึ้นจนกลายเป็นคู่แข่งของกิจการดัตช์ รัฐบาลดัตช์ก็ใช้วิธีให้บริษัทยางของตะวันตกจดทะเบียนและให้ใบอนุญาตส่งออก ส่วนของชาวพื้นเมืองไม่มีการจดทะเบียนและถ้าจะส่งออกต้องเสียภาษีรุนแรง ทั้งนี้ดัตช์คิดว่า จะขจัดการแข่งขันจากชาวพื้นเมืองได้ แต่กลับปรากฏว่าชาวพื้นเมืองเพิ่มการผลิตเพื่อรักษาระดับรายได้ของตน จึงกล่าวได้ว่าบางครั้งรัฐบาลอาณานิคมก็ไม่ประสบผลสำเร็จในการเอารัดเอาเปรียบชาวพื้นเมืองเสมอไป

จากการสลายของระบบ เศรษฐกิจแบบยังชีพ กลายมา เป็น เศรษฐกิจเพื่อส่งออก อันก่อให้เกิดสภาพการขาดเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจ เนื่องจากความแปรปรวนของดีมานด์ในสินค้าอ้อยชนิดที่ตนผลิต การถูกเอาเปรียบทาง เศรษฐกิจต่าง ๆ ตลอดจนสภาพความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายความมั่งคั่งในประเทศอาณานิคม เหล่านี้ ได้เกิดปัญหาตกทอด เช่น การสูญเสียที่ดิน การสลายของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญและยังคงตกทอดมาจนปัจจุบัน

การสูญเสียที่ดินให้แก่นายทุนเงินกู้จะเป็นสภาพทั่วไปสำหรับประเทศไทยในศตวรรษที่ 19 - 20 ในประเทศไทยเองชาวนาสูญเสียที่ดินให้กับคนกลางหรือนายทุนเงินกู้ชาวจีนไปไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่ราบลุ่มภาคกลางซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าว ในพม่า นั้นเกษตรกรได้เอาที่ดินเป็นหลักประกันการกู้เงินเพื่อการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตข้าว ซึ่งมีความรุ่งเรืองมากในต้นศตวรรษที่ 20 ผู้ที่กู้ในพม่ามักเป็นนายทุนชาวอินเดีย ดอกเบี้ยค่อนข้างสูง เช่น 25% ต่อปี เมื่อใดก็ตามที่ธรรมชาติไม่ดีเกิดความเสียหายของผลผลิตชาวนาไม่อาจชำระเงินกู้ได้ที่ดินอันเป็นหลักประกันก็จะตกเป็นของนายทุนเงินกู้ ซึ่งจะเอาที่ดินเหล่านี้ไปขายหรือให้เช่า ในที่สุดผู้เป็นเจ้าของใหม่ก็จะสูญเสียที่ดินไปด้วยวิถีทางเดียวกัน เพราะภัยจากธรรมชาติเป็นสิ่งที่เทคโนโลยีของชาวพื้นเมืองยังไม่อาจต่อต้านได้ ปรากฏว่าในระยะที่มีเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกนั้นที่ดินของพม่าตอนล่างประมาณ 75% ตกเป็นของนายทุนเงินกู้ ชาวนากลายเป็นแรงงานรับจ้างหรือผู้เช่านาไป และในพม่า นั้นยังมีปัญหาของผู้อพยพชาวอินเดียเข้ามาแย่งเช่าที่ดินทำการเกษตรกรรมด้วย ปัญหาเรื่องที่ดินเกิดขึ้นในเวียดนาม กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียส่วนที่มีประชากรหนาแน่นคือ เกาะชวา รวมทั้งในมลายูด้วย ซึ่งเขตที่เกิดปัญหาที่ดินมักจะเป็นบริเวณที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก ปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากระบบการจับจองที่ดินแบบเก่าคือการเข้าหักร้างถางพงในที่ดินว่างเปล่าอย่างค่อนข้างเสรีทำได้ยาก เพราะที่ดินในลักษณะดังกล่าวขาดแคลนลงมากแล้ว ในเวียดนามนั้นที่ดินขนาดใหญ่และอุดมสมบูรณ์ถูกจับจองโดยบริษัทยุโรปและฝรั่งเศสตลอดจนชาวเวียดนามที่ร่ำรวยและนำที่ดินออกแบ่งให้เกษตรกรรายเล็ก ๆ เช่าด้วยอัตราค่าเช่าที่สูงมากประมาณ 40% ของผลผลิต ในอินโดนีเซียนั้นปรากฏว่าในเกาะชวาและมาดราซึ่งมีประชากรหนาแน่นมากคือ ประมาณ 2 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรซึ่งต้องขึ้นกับที่ดินเป็นอย่างมาก ในขณะที่ประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็วแต่

ที่ดินมีน้อยปัญหาภัยรังแรงและมีปัญหาเรื่องนายทุนที่ดินทั้งที่เป็นชาวอินโดนีเซียเองและชาวตะวันตก ปัญหาที่ดินโดยรวมก็คือ การที่ผู้ทำการผลิตสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่นายทุนเงินกู้ การจัดแบ่งที่ดินให้เข้ามีขนาดเล็กเกินไป ค่าเช่ามีอัตราสูงขาดการทนบำรุงที่ดินโดยเจ้าของที่ ทำให้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยหายากมีสภาพเสื่อมโทรมลงโดยเร็วด้วย นอกจากนี้การขาดสถาบันทางการเงินที่จะช่วยเกื้อหนุนเกษตรกรมีผลให้เกษตรกรต้องกู้ยืมจากเอกชนและขณะเดียวกันก็ขาดแรงจูงใจในการทนบำรุงที่ดิน เมื่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ประกอบกัน เช่นนี้ การพยากรณ์ว่าประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรน่าจะไม่สูงนักย่อม เป็นสิ่งที่มีเหตุผล ปรากฏว่าในเอเชียอาคเนย์ในต้นศตวรรษที่ 20 นั้นยังมีการปลูกพืชปีละครั้งเดียว ผลผลิตเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ เช่นเมื่อเปรียบเทียบการผลิตข้าวของชวากับญี่ปุ่นซึ่งมิใช่ผู้ผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพมากนักพบว่าชวามีผลผลิตได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของญี่ปุ่นในพื้นที่เท่า ๆ กัน เป็นต้น นอกจากความล้มเหลวของการผลิตทางการเกษตรแล้ว อุตสาหกรรมพื้นบ้านก็เสื่อมสลายลงเนื่องจากการแทรกแซงของประเทศตะวันตก ในบางประเทศมีการเสื่อมสลายอย่างช้า ๆ กระจายจากศูนย์กลางออกไป เช่น ประเทศไทย ^{16/} การเสื่อมสลายของอุตสาหกรรมพื้นบ้านนั้นนอกจากการบีบบังคับของตะวันตกให้ชาวพื้นเมืองทำการผลิตเฉพาะสิ่งที่ตนต้องการแล้ว ระบบภาษีอากรยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสลายของอุตสาหกรรมพื้นเมือง เช่น ในประเทศไทย หลังจากทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาไทยต้องยอมรับอัตราภาษีขาเข้าเพียง 3% อันมีผลให้มาตรการทางภาษีไม่อาจใช้เป็นกำแพงขวางกั้นสินค้าจากต่างประเทศได้ น้ำตาลไทยซึ่งเคยเป็นอุตสาหกรรมรุ่งเรืองมีโรงงานขนาดใหญ่ และส่งผลผลิตเป็นสินค้าออกได้ก็ถึงกาลอวสานโดยการถูกน้ำตาลจากฟิลิปปินส์และชวาเข้ามาตีตลาดภายในประเทศ การจัดการของตะวันตกที่มีผลให้อุตสาหกรรมพื้นบ้านของเอเชียอาคเนย์ต้องพินาศไปนี้เป็นสิ่งที่เราควรต้องตระหนักและระมัดระวังมิให้เกิดขึ้นมาอีก

3. บทบาทของรัฐบาลอาณานิคมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน SEA หลังจากการที่ประเทศตะวันตกเข้ามาปกครอง อาทิจากการค้าของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองอันเกิดมาจากการที่แรงงานในภาคเกษตรกรรมอพยพเข้ามาทำงานทำในภาคอุตสาหกรรม หรือการเป็นกรรมกรตามท่าเรือ สภาพความเป็นอยู่ที่เสื่อมทราม เกษตรกรมีหนี้สิน ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้เป็นโรคร้ายที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศอาณานิคมทรุดโทรมลงไปทุกที หากปล่อยให้สภาพเศรษฐกิจของอาณานิคม เป็นเช่นนี้ย่อมมีผลกระทบต่อประเทศ เมืองแม่บ้าง เจ้าหน้าที่อาณานิคมมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น แต่ดูเหมือนว่าจะไม่ประสบความสำเร็จนัก ทั้งนี้เพราะยังขาดความจริงใจในการแก้ปัญหา เนื่องจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้ต้องคิดถึงผลประโยชน์ของชาวตะวันตกด้วยกันหรือชาวพื้นเมืองผู้มีอิทธิพลมากกว่า ปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศอาณานิคมคือความยากจนในชนบท (เช่นเดียวกับปัจจุบันนี้) และโดยที่คนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในชนบทและมีอาชีพทำการเกษตรกรรมการแก้ปัญหาจึงต้องมุ่งไปที่จุดนี้คือการปรับปรุงสภาพทางเกษตรกรรมซึ่งอาจทำโดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร ในเรื่องการพยายามปรับปรุงสภาวะของเกษตรกรนี้คัชทได้มีการจัดทำในอาณานิคมของตน เช่น ปรับปรุงด้านชลประทาน ช่วยเหลือด้านเทคนิค การใช้ปุ๋ย ฯลฯ แต่เกิดผลสำเร็จเพียงคนกลุ่มน้อยที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง แต่ยังมีชาวชนบทอีกเป็นจำนวนมากที่ยึดมั่นอยู่กับความคิดและวิธีเก่า ๆ มิได้ยอมปรับปรุงการผลิตและสภาวะอีกประการของความล้มเหลวก็คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ยากจน ในขณะที่ปุ๋ยก็ดี เครื่องมือทันสมัยต่าง ๆ ก็ดีจะมีราคาแพง ซึ่งอาจเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้เขาไม่อาจปรับปรุงการผลิตและสภาพชีวิตของเขาได้ นอกจากความพยายามปรับปรุงการเกษตรกรรมแล้ว การลดความหนาแน่นของประชากรยัง

เป็นปัญหาอีกประการที่มีความพยายามแก้ไข ซึ่งการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มที่ (full utilize) จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่หรือการว่างงานแบบแฝงได้ ทั้งนี้โดยอาจทำการภาคอุตสาหกรรมให้ใหญ่พอที่จะดูดกลืนคนงานจากภาค เกษตรกรรมในบริเวณที่หนาแน่นมาได้ แต่ปรากฏว่าประเทศนายทุนตะวันตกจะไม่ส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในอาณานิคม ^{17/} อาจเป็นเพราะเกรงว่าจะเป็นการแข่งขันกับการผลิตของตนได้ วิธีลดความหนาแน่นของประชากรด้วยการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมจึงไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการลดความหนาแน่นของพลเมืองจึงทำโดยการอพยพออกจากบริเวณแออัด แต่แรงดึงดูดใจต่าง ๆ ที่รัฐบาลอาณานิคมให้ดูเหมือนจะน้อยเกินไป ทำให้ประชากรสนใจอพยพออกจากเขตที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงนั้นน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีแรงจูงใจอื่น ๆ ที่น้ำหนักมากกว่า เช่นความไม่ประสงค์จะละทิ้งถิ่นกำเนิด ไม่อยากจากญาติมิตร และความไม่แน่ใจในอนาคตและสภาพของ เขตที่ตนจะย้ายเข้าไปอยู่ใหม่

นอกจากความพยายามแก้ไขปัญหาทางการเกษตรกรรมและปัญหาความหนาแน่นของพลเมืองในบางเขตด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วยังปรากฏว่ามีการนำเอาวิธีการทางสหกรณ์มาใช้กับ เกษตรกรด้วยแต่ปรากฏว่าไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้ นอกจากการนำวิธีสหกรณ์มาใช้มันอยู่ในระยะเวลาที่เริ่มมีเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ทั่วโลกจึงถือได้ว่าไม่ทันกับ เหตุการณ์แล้ว ปัญหาของการสหกรณ์ที่คล้ายคลึงกันเกือบทุกประเทศยากจนก็คือการขาดแคลนทุนนั่นเอง ปัญหาด้านสินเชื่อ (credit) นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลอาณานิคมพยายามแก้ไขเช่นกัน เช่น ในพม่ามีการออกกฎหมายที่จะให้ เกษตรกรกู้เงินได้ในอัตราต่ำหรือมีการตั้งองค์กรให้สินเชื่อของรัฐในอินโดนีเซีย ในต้นศตวรรษที่ 20 ทั้งนี้เพื่อช่วยเกษตรกรให้พ้นจากการขูดรีดของนายทุนเงินกู้เอกชน อย่างไรก็ตามองค์การต่าง ๆ ของรัฐด้านสินเชื่อมิได้ประสบผลสำเร็จในการ

ช่วยแก้ปัญหาของ เกษตรกรดังที่ทราบกันดีว่าขั้นตอนในการติดต่อกับฝ่ายราชการมักจะยุ่งยากซับซ้อน และมีเงื่อนไขมากมายทำให้ เกษตรกรท้อถอยในการขอกู้จากทางราชการและยังคงพึ่งพิงนายทุน เอกชน ผู้ได้ประโยชน์จากระบบสินเชื่อก็มักจะเป็น เกษตรกรรายใหญ่ เนื่องจากมีที่ดินพอที่จะใช้ค้ำประกันกับรัฐบาล และ เกษตรกรรายใหญ่เหล่านี้มักจะปล่อย เงินกู้ต่อให้กับ เกษตรกรรายย่อยหรือผู้เช่าที่ดินในอัตราดอกเบี้ยที่สูงอีกที

เกี่ยวกับปัญหาที่ดินนั้น ได้มีความพยายามทำการปฏิรูปที่ดินในแดนอาณานิคม อยู่บ้างแต่มิได้มีความจริงจังมากนัก ทั้งนี้สาเหตุสำคัญก็คือ การคัดค้านของกลุ่มผลประโยชน์ด้านที่ดิน เช่น กลุ่มราชาที่ดินในพม่า ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ในฟิลิปปินส์เอง นั้นรัฐบาลสหรัฐได้ทำการโอนที่ดินของฝ่ายศาสนาเพื่อจัดแบ่งขายแก่ผู้เช่า เดิมแต่ทว่าสภาพที่เกิดขึ้นคือ เกษตรกรกลุ่มนี้ไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงตกอยู่กับผู้ที่ร่ำรวยซึ่งนอกจากมีเงินทองแล้วยัง เป็นกลุ่มที่ได้รับข่าวสารการเปิดที่ดินใหม่ ๆ เร็วกว่าคนอื่น ๆ ในฟิลิปปินส์สถานการณ์ของเกษตรกรผู้ยากจนดูเหมือนจะเลวร้ายมากทีเดียว เพราะบรรดาราชาที่ดินมักจะมีอิทธิพลทางการเมืองด้วย ในลักษณะที่สามารถบีบบังคับให้ผู้เช่าที่ดิน หรือลูกหนี้ของตนเลือกตั้งนักการเมืองที่ตนต้องการได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชัยไล่ออกจากที่ดิน ดังนั้นจึงมีผลให้นักการเมืองหรือผู้บริหารในนิคมไม่อาจออกกฎหมายหรือดำเนินมาตรการใด ๆ ที่จะช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนได้ เพราะนักการเมืองย่อมปรารถนาจะรักษาอำนาจและตำแหน่งของตนไว้

ปรากฏว่าหลังจากการเข้ามาครอบครองของตะวันตก เป็นต้นมาจนถึงประมาณช่วง เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกนั้นดินแดนเหล่านี้กลับประสบความสำเร็จอย่างมากมาย การขาดที่ดิน การตกเป็นหนี้สินและการเพิ่มของประชากร ฯลฯ ล้วนแต่นำมาสู่สภาพการตกต่ำของมาตรฐานการครองชีพขาดการสาธารณสุขและมีความอดอยากปรากฏอยู่

ทั่วไป นอกจากความไม่เพียงพอของปริมาณอาหารแล้วอาหารเหล่านั้นยังไร้คุณค่าทางโภชนาการอีกด้วย ชนบทในหลายประเทศ เช่น ชาวตะวันออกและดั่งเกีย กล่า นั้นอยู่ในภาวะของการดำรงชีพขั้นต่ำที่สุดที่มนุษย์จะทนได้ เช่นเดียวกับชาวพื้นเมืองที่เป็นกรรมกรอยู่ในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ในเมือง อนึ่งการที่มีแรงงานอพยพลี้ภัยเข้ามาโดยไม่ขาดระยะทำให้แรงงานมีพอเพียงในแต่ละอาณานิคมจึงไม่ทำให้ผู้บริหารอาณานิคมมีความเดือดร้อนใจที่จะต้องปรับปรุงความเป็นอยู่ของแรงงานชาวพื้นเมืองนัก ดังนั้นการกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ ชั่วโมงการทำงานตลอดจนสวัสดิการของคนงานจึงถูกละเลย การตั้งสหภาพกรรมกรไม่อาจมีได้เพราะถูกการต่อต้านจากผู้บริหารและบรรดานายทุน อย่างไรก็ตามสภาพความเลวร้ายที่เกิดในแต่ละประเทศมีระดับที่แตกต่างกันไป ในบางประเทศที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษมีการให้ความสนใจ เรื่องการสาธารณสุขของพลเมืองอยู่บ้าง เช่น ในสิงคโปร์มีการต่อต้านโรคระบาดบางอย่าง เช่น บิด อหิวาห์ตกโรค ฯลฯ และมีผลให้อัตราการตายของพลเมืองจากโรคระบาดดังกล่าวลดลงอย่างมาก คือ จาก 51 ต่อพันคนในปี 1911 เป็น 24 ต่อพันคน ในปี 1936 ^{18/} ในบางประเทศ เช่น อินโดจีนซึ่ง เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสนั้นมิกฎหมายแรงงานออกมา ในปี 1927 เพื่อจะให้ความคุ้มครองแก่แรงงานแต่ปรากฏว่าแม้จะมีกฎหมาย แต่มิได้มีการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ไม่มีการควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย กรรมกรยังถูกเอาเปรียบและมีความทุกข์ทรมานอยู่เท่าเดิม แม้จะมีความพยายามแก้ไขกฎหมายให้รัดกุมขึ้นในปลายทศวรรษที่ 1930 สถานการณ์ยังคงไม่ดีขึ้นนัก

เชิงอรรถ

1. Hans Dieter Evers, "Urbanization and Urban Conflict in Southeast Asia", Asian Survey Vol. XV., No. 9. Sept, 1975, pp. 775-785.
2. J.M. Pluvier, South-East Asia from Colonialism to Independence, (Kualalumpur : Oxford University Press, 1974), pp. 22-28.
3. ผู้สนใจระบบภาษีอากรสมัยโบราณของไทย โปรดอ่าน ญาดา ประภาพันธุ์, ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุงยุคต้น. (กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์), 2524.
4. อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม, ประวัติการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้, (กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2525), หน้า 13.
5. J.M. Pluvier, Op.cit., pp. 21-22.
6. Ibid., p. 22-28.
7. ทิพย์อุบล ดาบสุวรรณและคณะ; ประวัติศาสตร์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ.2520). หน้า 100-101.
8. น้ำตาลไทยถูกน้ำตาลจากอินโดนีเซียเข้ามาตีตลาดภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงใน ค.ศ.1885.
9. Jean Grossholtz, Politic in the Philippinses: A Country Study, (Boston Little Brown, 1964), pp. 17-21.
10. ศึกษารายละเอียดจาก J.M. Pluvier, op.cit.,
11. ในประเทศไทยมีเศรษฐกิจตกต่ำและเกิดการปฏิวัติใน ค.ศ.1932 เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของราชาธิปไตยมาเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์.
12. อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม, เรื่องเดิม, หน้า 30.
13. เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.
14. J.M.Pluvier, op.cit. , p. 51.
15. อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม, เรื่องเดิม, หน้า 45.
16. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. (กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2527) หน้า 15.

17. อสัมภินพงศ์ จิตราคม, เรื่องเดิม, หน้า 55.
18. J.M. Pluvier, op.cit., p. 70.